

"Kronijck"

K R O N Y C K

6e jaargang nummer 3

Bestuur:

Voorzitter : R. Kloosterboer, Rijksstraatweg 5, Wilp
Secretaris : A.J. Fransen, v.d. Duyn v. Maesdamstraat 84, Twello
Wnd. secretaris : R. de Wilde, Deventerweg 22, Gietelo
Penningmeester : A.J. Bessels, Enkweg 9a, Posterenk
Archivaris : H.T. ten Hove, Tuinstraat 24, Voorst
Leden : Mevr. M. Dulack-Klaaysen, Rijksstraatweg 139, Twello
A.H. Rengersen, Zeedijk 33, Nijbroek
J. Lubberts, Kon. Wilhelminastraat 10, Terwolde
Redactie : M.J. ten Hove, Voorst A.H. Rengersen, Nijbroek
J. Lubberts, Terwolde
Redactie-adres : J. Lubberts, Kon. Wilhelminastraat 10, Terwolde
tel. 05717 - 1760

Nog steeds houdt de redactie-commissie zich gaarne aanbevolen voor kopie van leden voor de volgende uitgave(n)

LEDENADMINISTRATIE EN SECRETARIAAT

De ledenadministratie berust bij de secretaris p/a v.d. Duyn v, Maesdamstraat 84, 7391 VP Twello, tel. 05712 - 2887. Nieuwe leden kunnen zich hier melden.

De contributie als lid van de oudheidkundige kring bedraagt:

gewone leden	fl. 15,- per jaar
A.O.W. en jeugdleden	fl. 7,50 per jaar

Dit bedrag kan gestort worden op:

Rabobank Twello nr. 36.28.09.267 ten name van de oudheidkundige kring Voorst. Het gironummer van de Rabobank Twello is 879796.

Indien u verhuist, wilt u dan uw nieuwe adres aan de secretaris doen toekomen.

oudheidkundige kring bezocht stadsarchief en museum te Zutphen.

Op zaterdagmiddag 22 oktober j.l. maakten leden van onze Oudheidkundige Kring een excursie naar het Stadsarchief en het Stedelijk Museum te Zutphen.

Nadat de deelnemers zich verzameld hadden op de parkeerplaats bij de Rabobank te Voorst werd de tocht vervolgens voortgezet naar de ingang van het Stedelijk Museum, waarna het gezelschap werd ingedeeld in twee groepen, die beurtelings het archief en het museum bezochten, onderbroken door een theepauze. In het nabij gelegen stadsarchief werden de deelnemers verwelkomd door de heer Hulman, die een korte uitleg gaf over het ontstaan en de samenstelling van het archief.

De stad Zutphen ontving, naar wordt aangenomen, in 1190 stadsrecht. Een schriftelijke neerslag van de rijke historie van de stad en van de omgeving is in het Stadsarchief terug te vinden. Er bevinden zich geschreven stukken in het archief vanaf ruwweg de 12e eeuw tot en met de jaren dertig van de 20e eeuw. Naast het gemeentelijk archief van Zutphen, kan men er ook andere, merendeels Zutphense archieven, vinden.

Het stadsarchief bezit ook o.a. het N.H. Kerkarchief van het dorp Voorst. Een andere belangwekkende collectie is de stadsbibliotheek, dateren uit 1625, omvattende omstreeks 10.000 titels op het gebied van kerk, recht, geschiedenis en archeologie. Alleen boekwerken van na 1900 worden ter raadpleging uitgeleend. Andere collecties in het Stadsarchief zijn o.a. kaarten en jaargangen couranten. Het Stedelijk Museum voor Zutphen en de Graafschap, gevestigd in gebouwen van het vroegere Poedikheren- of Broederenklooster, is een uiterst belangrijk bezit voor Zutphen en de gehele regio, hetgeen blijkt uit de volgende korte opsomming van de ruimten: een dormitorium (voormalige slaapvertrekken), het refectorie (eetzaal, laat-gotisch ca 1500), kelders met archeologische verzamelingen, HAL met o.a. 14e eeuwse muurschilderingen, een historische zaal, een oude stads- en graafschapse kerken, een gotische bovenzaal, de gang met o.a. oude schilderstukken van b.v. Avercamp, een zilverkamer, een kostuumzaal waar men een indruk krijgt van de mode van 1760 tot 1960, een Staringkamer met herinneringen aan deze bekende graafschapse schilder, een 19e eeuwse stadsapothoek, twee tentoonstellingszalen en een ruimte met de collectie van de bekende tekenaar Jo Spier. De excursiedeelnemers ontvingen bij de rondgang door de aaien deskundige uitleg, waarbij soms interessante zaken naar voren kwamen. Hoewel het museum weinig herinneringen uit de gemeente Voorst bevat, is het museum zeker de moeite waard om nog eens met een bezoek te vereren. In een van de vitrines is overigens nog een fraaie gravure te zien van een spectaculaire dijkdoorbraak in 1784 ter hoogte van "Het Hoendernest" in Voorst.

"VAN WRIJFSTEEN TOT BOLWERKSMOLEN".

Op 24 november j.l. hield de heer Gerrit Janssen van de Bolwerksmolen voor onze Oudheidkundige Kring een lezing mei dia's over bovengenoemd onderwerp in het dorps huis de Pompe te Wilp.

Kaast de historie van de uit 1863 daterende Bolwerksmolen op de grens van Deventer en de gemeente Voorst, kwamen ook andere interessante zaken over het molenaarsberoep aan de orde.

Door de bijzondere diapresentatie en duidelijke uitleg van de heer Janssen, konden de aanwezigen op een geslaagde avond terugzien,

A.J. Fransen

" Comité Insings 1884-1984 "

Emperweg 70, 7399 AG Empe.

Persbericht.

"De realist van de verbeelding" wordt herdacht.

Het ligt in het voornemen van de leden van het Comité "Insings 1884-1984" de 100-ste geboortedag van de schilder, historicus en illustrator Johan Herman Isings niet ongemerkt voorbij te laten gaan op dinsdag 31 juli 1984. De bekende kunstenaar Isings, die betrekkelijk weinig op de voorgrond trad, maar die zowel door zijn bijzon-

kunstenarschap als door zijn markante persoonlijkheid bij velen in de herinnering zal blijven als man van de wandplaten voor de Vaderlandse Geschiedenis zal geëerd worden met een tentoonstelling, een compilatie van zijn oeuvre met als titel :
" Isings bekend en onbekend ".

Zowel in Soest, Brummen als Groningen (in voorbereiding) zullen een veertigtal schilderijen, aquarellen en tekeningen met voorstudies worden geëxposeerd naast een aantal van zijn 43 wandplaten voor het geschiedenisonderwijs en de 60 Bijbelplaten. De romantiek, die zijn onbekende werk tevens uitstraalt, maakt het tot een kunstvorm, die terecht uit de vergetelheid wordt gehaald.

Op 19 augustus 1977 overleed de kunstenaar Isings en ligt begraven op het kerkhof in Soest.

Empe, 22 november 1983.

VOORST IN DE SPIEGEL DER GESCHIEDENIS.

7e aflevering.

De marken in de gemeente Voorst (II).

In de Domeinrekening van de Veluwe, over 1333-1334 heet de Sinoldenaark: "Comunitas Silvonden", in de Tijnsregisters "Sylvondermark". De tiend over de Hof van Zelvolden, onder Twello, komt voor onder de Overijsselse lenen. Oorspronkelijk een zelfstandig mark, doch reeds vroeg verbonden met enkele kleine hofmerken, o.a. Mosselsgoor, Haefenck, Hertelaer, hield de Borgstede "Silvolde" de leenkamer over al de goederen die binnen de marke lagen, n.l. Beuckelaer, Hertelaer, Hontschaeten, Dycksende, Weyler en Hombraecke of Auerenck en Bolckhorst.

Deze Mark heeft in de gemeente Voorst nog het langst zijn zelfstandigheid behouden n.l. tot 1828 toen tot verdeling der mark werd besloten, doch het duurde nog tot 1875 tot het definitieve einde kwam. De mark was toen 60 bunder groot.

De mark Arde of Ardenbroek werd ontbonden in 1841 en in het dorpspolder van Wilp opgenomen. De Curtis in Arthe komt reeds voor in 1200. De mark van Gietel, 130 bunder werd in 1829 ontbonden, de Domeinrekening van Veluwe over 1333-1334 noemt "GHetelo" het tijnsregister van 1340 "marca Gyetlo". De Hof van Gietel heeft aan de Utrechtse Bisschop behoord, later aan de stad Deventer.

De mark Synderen was oorspronkelijk 450 morgen of 390 bunder groot en werd omstreeks 1800 met de Voorsterklei verenigd. Goederen in de Synderense mark waren voordien: de Middelbeek, de Blake, de Snauwert, de Heetkate. De Schadewijker mark lag in de tegenwoordige kerspel Twello, maar werd al vroeg als zelfstandige mark opgeheven. Na het jaar 1599 wordt deze mak al niet meer vernoemd. In deze mark lagen de goederen Holthuis, Badinck, then Vene of Veenhuys, Huerne, Schaeck,

De Veltwijker mark lag ten Noorden der Schadelijker mark, waarin de goederen der kerk en de Byvanck, Deernhorst, Gaothe en then Colcke. Hunderenmark, met de goederen Perckelaer, Kruisvoorde en Bassels, Bergel mark, met Brouckhorst, Bergel, Bellinkhof, Renderink of het Schol.

Het Mosseler Goor was midden 15e eeuw een Tynsgoed van de Hertog van Gelre, gelegen in de Silvolder marke, strekkende met het bovenste einde aan de Grote Wetering en het onderste aan de Kromme Beek tussen land van het Heilige Gesticht en de goederen van St. Catharinen Vicarie te Twello.

Voordien was het Goor veel groter en behoorde het bovengenoemde er ook onder. In 't jaar 1465 verkopen de gebroeders Geert, Steven en Henrick Schoppenkamp en Geert Mouwert en Geertruid diens vrouw, aan Willem van Averenck en Reinier van Renssen, als Provisoren van het Heilige Gesticht 1 morgen lands in het Kerspel Twello, in Selvolder markem het land gelegen ten Musseler Goor, zijnde een tynsgoed van de Heer van Gelre. In 1475 wordt de opbrengst daarvan overgedragen aan de pastoor van Twello als Pastoralia der kerk in de vicarie van St. Sebastiaan.

Het wordt in de 15e en 16e eeuw vermeld onder de naam van Derper Goor en daarna Dominee's Land. Eerst onder koning Lodewijk kwam een volledige wettelijke regeling tot stand tot verdeling der markegronden. (Wet van de 16e van Grasmaand 1809, en Kon. Besl. van 10e van Bloeimaand 1810). Het duurde nog geruime tijd, voor er uitvoering aan werd gegeven, want eerst in 1885 volgde opnieuw een wet tot uitvoering der verdeling van 10 Mei 1886, hoewel hier in de gemeente Voorst toen toch reeds enige marken waren ontbonden.

Bron: gegevens verzameld door de heer G.J. Kedde (wordt vervolgd).

GENEESKUNDE ROND 1800 IN TERWOLDE.

Uitgaande van het standpunt dat er in het gebied van de huidige gemeente Voorst totaal geen voorzieningen waren, moeten we beginnen in de periode, dat de ambtsjonkers voor een groot deel hun stempel drukten op het gebeuren in deze regio.

Wanneer we nu bekijken wat in dit wereldje het ambtsbestuur deed in het belang der gezondheid van de inwoners van Voorst en dat ook Terwolde, dan moeten we beginnen met een eerste benoeming op medisch gebied op 25 augustus 1740. Volgen we deze tijdsorde dan beginnen we met de benoeming van Mechteld Ojemans als vroedvrouw. Zij was de chtgenote van Reinold van Schoten.

Zij werd benoemd voor de tijd van 3 jaar op een jaarwedde van fl. 30,- , waarvoor zij de armen gratis moest helpen. Deze arman werden daarvoor aangewezen door de diaconie en moesten, om voor medische hulp of voedsel in aanmerking te komen, wel éénmaal per zondag naar de kerk, anders werd deze hulp ingetrokken.

Deze jaarwedde werd in 1766 met fl. 10,- en in 1767 met fl. 20,- verhoogd. Zij was dus toen al 26 respektievelijk 27 jaar in dienst. Ik houd het voor niet onwaarschijnlijk, dat deze onverwachte gulheid, in verband heeft gestaan met plannen van de verloskundige tot vertrek naar een voordeliger standplaats. Ook aan heelkundige hulp deed zich de behoefte allengs voelen, waarvan het

gevolg was, dat op 24 oktober 1767, de eerste arts in deze gemeente werd aangesteld en wel voor de hele gemeente Voorst, Wilp, Twello en Terwolde. Nijbroek was toen een zelfstandige gemeente.

Het was Hermannus Damman die, na overlegging van een na "loflijk volbracht" examen benoemd werd. Het examen werd hem afgenomen door Dr. Comans en de chirurg Hengvelt. Zo werd dus de Heer Damman onze eerste aangestelde ambtschirurg. Uit de omstandigheid dat Damman, alvorens de ambtsjonkers hem benoemden, zich eerst aan een examen moest onderwerpen, valt af te leiden, dat hij tot de plattelandsheermeesters behoorde, over wiens gebrekkige opleiding nog lang geklaagd werd. De eerste kennis van dergelijke esculapen werd opgedaan in scheerwinkels, alwaar zij aanvankelijk gedeeltelijk en later ten volle, de kost verdienden.

Velen hunner leermeesters kenden nauwelijks de namen anatomie of pathologie. Na een examen als scheepschirurgijn werden als zodanig een paar reizen gemaakt naar Groenland, Oost- of West-Indië, om het nodige geld bij elkaar te krijgen voor het kopen van een chirurgijnswinkel op één of ander dorp om zich aldaar tevens te vestigen als "meester chirurgijn". Wel werd op sommige plaatsen nog een examen gevorderd, maar dikwijls gebeurde het, dat de examiner niet veel meer wist dan de candidaat.

Eerst in 1799 moesten allen, die zich op het medisch vlak bewogen, een examen afleggen. Dit werd afgenomen door een in 1801 ingestelde Departementale Commissiën van geneeskundig bestuur.

Uit vrees voor strenge examina, gingen vele beunhazen zich echter voor die tijd op 't platteland vestigen, vanwege het geringe toezicht. Oas in 1818 werd alles per wet geregeld. Zij mochten dan een bord boven hun winkel hangen met daarop "geadmiteerd heeelmeester".

"Wij jonkeren des ambts Voorst hebben op het goed aanbrengen, ons gedaan van de persoon van Hermannus Damman en de vertoonde blijken van desselfs kundigheid en bekwaamheid desselven aangesteld tot chirurgijn in den ampte van Voorst tot wederseggens toe op navolgende inetructie:

Instructies:

1. Dat hij zijn functie als chirurgijn getrouwelijk sal waarnemen en de bevelen, die hem door de heren worden gegeven, met alle exactitude observeren en nakomen, (Dit betekent met alle zorgvuldigheid zal waarnemen.) (U ziet dus hij was geheel afhankelijk van de luimen der ambtsjonkers.)
 2. Dat hij op requisitie van de diaconen derarmen, so door haar onderhouden worden of die het om Gods wille komen te versoecken, gratis zal moeten bedienen, doch de geleverde medicamenten sullen naar redelijkheid betaalt worden.
-

-
3. Dat gehouden sal zijn van alle gequetste personen, bij hem verbonden wordende, datelijk na 't eerste verband aan den scholtis kennis te geven. (Hij moest dus direct aan de schout melden welke personen hij verbonden had.)
 4. Zoals hij van alle besmettelijke contagieuse en besmettelijke ziekten dewelke hem mochten voorkomen, 't zij van ingezetenen of vreemdelingen, aanstonds de vereiste notificatie zal doen. (Van besmettelijke ziekten moest hij dus officiële kennisgeving doen).
 5. En sal hij treffens, zoals gevorderd des gerequireerd, de schouw van verongelukte lijken moeteb assisteren, deselve visiteren en daarvan behoorlijk relaas afgeven, profiterende hetgeen daarvoor staat. (Dus hiervoor werd hij extra betaald).
 6. Dat hij, soveel gevoeglijk geschieden kan, midden in 't ambt zijn vast geficeerde wooninge sal moeten nemen, houdende sig soveel mogelijk present en bij de hand en sig niet buiten het ambt mogen begeven dan met speciale permissie van de oudsten in loco present sijnden heer ambtsjonker. (Hij mocht zich niet zonder toestemming van de oudste aanwezige jonker buiten de gemeente begeven.)
 7. Dat jaarlijks sal genieten voor een vast tractement de somma van 100 gulden. Van zorg voor de openbare gezondheid getuigt waarschijnlijk mede het op 12 september 1770 genomen besluit om voortaan het reuten en leggen van vlas in de sloten langs de tolwegen te verbieden.

In 1779 werd de heren de gelegenheid geboden om van hunne zorgen voor het lichamelijk welzijn der ambtsbewoners te doen blijken. In de herfst van dat jaar heerste namelijk in Gelderland een vooral de Veluwe en Achterhoed, in zeer hevige mate de roode loop of persloop (dysenterie). Op de 26e oktober 1779 zijn de heren jonkeren te Arnhem bijeen met de landdrost van Veluwe om te beraadslagen, wat te doen ter stuijtinge van de roode loop.

Zij komen met een handvol instructies terug. De quartierdokter (kwartier van Veluwe) wordt gelast zich ter assistentie naar Voorst te begeven.

Ik zal u niet lastig vallen met alle voorschriften, doch er enkele memoreren.

1. Dat, teneinde de patiënten zonder oponthoud van de vereiste medicamenten te voorzien, voorzover ze door de ambtschirurgijn niet spoedig geleverd kunnen worden, in de naburige steden Deventer en Zutphen in een goede naast aan de poort gelegen apotheek die bestelling zal worden gemaakt, dat men aldaar de geëist wordende middelen aanstonds late volgen op een certificaat van «en doctor, chirurgijn, predicant of diacon. (Hier had dus de predikant ook nog het recht om recepten uit te schrijven en ook iemand van de diaconie. De quartiersdokter kreeg vergoeding van 4
-

stuivers per visite + reiskosten, naar mocht er niet meer dan 2 in rekening brengen.)

2. Tevens diende goed bijgehouden te worden de kosten die nodig waren om de armen aan deksel en voedsel en anderszins te voorzien.
(Deksels betekent hier dekens. De situatie is niet vergelijkbaar met de oost.)
3. Tevens werden uit de bevolking mensen gerecruteerd, die tegen betaling de zieken moesten bijstaan.
4. De timmerman moest lijkkasten in voorraad hebben.
5. Wat het voedsel betreft werd geadviseerd zacht voedsel te nemen. Verder waren de deskundigen van mening, dat het veelvuldig gebruik van alle verse witte kool in deze tijdsomstandigheden seer ondienstig sij en deze vooral niet anders te gebruiken dan sij afgekookt en het water daarvan weggedaan, dat de suure of ingelegde kool niet nadeelig geoordeelt wordt.

In 1783 is er opnieuw een epidende van roode loop. De ambtsjonkers laten dan bij kerkespraak de volgende voorschriften bekend maken.

1. Dat die aan de roode loop sterven niet zullen mogen ontkleed, maar met klederen, linnen en hetgeen verder aenhebben, aanstonds zullen moeten gekist en binnen 48 uur zonder enige ceremonie of lijkstatie of luiden der klokken op een behoorlijke diepte worden begraven. (De lijkkasten moesten met pek en mos afgedicht worden.)
2. Dat de bedden, dekens en lakens en verder alles waarop gelegen hebben, eenige dagen behoorlijk zullen moeten verlugtigen en alsdan wel gewassen worden.
3. Dat van de zieken een ieder geweert wordt die niet hoeft te zijn en wanneer de verzorger ziek wordt er niet meer komen mag.
4. Dat aan de onwoonders van besmette huysen de reinigheid en suyperheid wordt gerecommandeerd, mitsgaders dat dagelijks azijn bij deselve en in de vertrekken daar de zieken leggen gesprenkeld wordt. Tevens, dat de afgang van de zieken telkens en aanstonds weggenomen on diep in de grond begraven worden.

Aan deze epidemiën, die in die tijd regelmatig voorkwamen, zijn veel mensen gestorven, o.a. in 1747 5 personen uit één gezin op Het Hepperen, in 1794 13 sterfgevallen, in 1796 stierven bij Gerrit Joosten op de Kleine Rozendaal of De Oele, 5 personen.

We gaan verder met de wijze moeren. (Vroedvrouwen)

Na Mechteld Ojemans zien we, dat er twee vroedvrouwen in dienst zijn, n.l.

Johanna Jansen vrouw van Nocilaas Weerts, later vervangen door Helena Knappert en Hendrina Gerrits echtgenote van Pieter Roman.

Blijkens een brief van de burgemeester van Voorst aan de Goeverneur van Gelderland, gedateerd 27 juli 1815, genoten de vroedvrouwen een tractement van fl. 100,-, doch Koning Lodewijk Napoleon had dit bedrag teruggebracht tot fl. 80,- ten laste van 's lande kas. Be gemeente paste de fl. 20,- bij.

Op 17 mei 1804 kwam er voor de vroedvrouwen Ten Plattelande van Veluwe ook een instructie, vastgesteld door het Departementaal bestuur. Hier stond o.a. in, dat zij: nauwkeurig op haars levenswijze acht geven en zorgen, dat zij nuchteren en bekwaam in haar functiën zijn. Artikel 7 van deze instructie luidde als volgt: Zij zullen geroepen zijnde om een barende bij te staan, welke buiten de echt ie bezwangerd, aan deselve, in arbeid zijnde stelling ten aanhoren van de tegenswoordige afvragen wie vader van het kind is, zulks opschrijven en binnen 24 uur na de verlossing, daarvan aan de scholtis kennis geven.

We keren nu weer terug naar onze gemeente-heelmeester Damman De indeling van het voormalige ambt Voorst in de drie delen Voorst, Twello en Wilp - Terwolde was ingedeeld bij de gemeente Nijbroek - schijnt niet in zijn voordeel te zijn geweest, want met ingang van 1 januari 1811 werd het salaris, dat in 1808 wegens beloning voor 40-jarig diensttijd met fl. 30,- was verhoogd, niet meer uitgekeerd. Dientengevolge wendde Damman zich op 1 mei 1812 tot de burgemeester van Voorst.

In dat stuk spreekt hij zijn vertrouwen uit, dat de vier burgemeesters - hij praktiseerde dus ook nog in Nijbroek - niet zullen verstoten een man, die steeds de plichten van zijn ambt behoorlijk vervuld en een onberispelijk gedrag gevoerd heeft, doch thans onder de last van 76 jaren gebukt, zo behoeftig is, dat hij het nodige levensonderhoud ontberen moet en verdrietelijkheden van allerlei aard ondergaat. Een rijke praktijk schijnt adressant nooit gehad te hebben. Blijkbaar was 6 jaar later nog niets bereikt, want dan schrijft hij aan de hoofdschout van Midden Veluwe, met als resultaat, dat hij weer betaald wordt. Op 80-jarige leeftijd gaat hij met pensioen van fl. 65,- per jaar.

3 Jaar later wordt in de vacature voorzien door aanstelling van een volledig bevoegde. Op een jaarwedde van fl. 200,- werd op 1 juni 1819 Jan Jacob Penninck benoemd dor "doctor der genees- en verloskunde en tevens tot apotheker des ambst Voorst". Reeds het volgende jaar werd zijn salaris verdubbeld.

De titularis had n.l. zodanige uitstekende bewijzen opgeleverd, dat een ieder zich veilig aan hem kon toevertrouwen. In 1844 wordt Josua de Kruijff de eerste arts in Terwolde en Nijbroek.

(Met medewerking archief gemeente Voorst)

DE LAGERE SCHOOL VAN ONZE VOOROUDEERS.

De lagere school is weer aktueel. Zo spreekt men over integratie van het lager- en het kleuteronderwijs. Een nieuwe wet op het basisonderwijs is in aantocht. Het is leerzaam, eens stil te staan hoe het onderwijs in onze streken ontstond.

de franse tijd heeft onder meer tot gevolg gehad, dat veel zaken voor het eerst goed werden geregeld, zo ook het onderwijs. In 1806 kwam de definitieve schoolwet van v.d. Palm en v.d. Ende. De openbare school werd toen regel. Voordien hadden de kerken veel bemoeienis met het lager onderwijs. In kleinere dorpen was de plaatselijke onderwijzer tevens koster, voorlezer, enz. Een dergelijke constructie was bijvoorbeeld ook in Twello en Wilp te vinden.

Hoe het dagelijks leven op zo'n school in die tijd toeging kan men lezen in de hierna volgende "Byzondere Schoolorde", die ook gold in de gemeente Voorst.

BYZONDERE SCHOOLORDE VOOR HET DEPARTEMENT GELDERLAND.

Art. 1:

In alle openbare en bijzondere Scholen der tweede Klasse zal, gedurende vier dagen der week, dagelijks tweemaal worden Schoolgehouden, eenmaal voor- en eenmaal namiddags en elke Schooltijd twee of meer uren, naar de talrykheid der Leerlingen, moeten duren. Terwijl de Onderwijzers worden opgewekt, om op het houden van de Avondschool bedacht te zijn.

Art. II:

Op de twee overige, gewoonlijk tot Schoolonderwijs geschikte dagen zal, slechts tweemaal in het geheel, worden Schoolgehouden.

Art. III:

De dagelijkse Schoolyden worden, door den Schoolopziener van het District, met de Onderwyzers in elke school geregeld.

Art. IV:

De Schoolopziener regelt en bepaalt de Vacantietijden, overeenkomstig de omstandigheden op elke plaats.

Art. V:

De Leerlingen zullen zoo geplaatst worden, dat zij elkander niet hinderen en dat in de hogere Klassen de Jongens zoo veel mogelijk van de Meisjes afgescheiden zitten.

Art. VI:

De Onderwijzer zorgt, dat de Gebedeb, door de Commissie van Onderwijs voorgeschreven, met "behoorlijken Eerbied gedaan worden.

Art. VII:

De Leerlingen van de eerste Klasse (zie art. VII der algemene Schoolorde) zullen op kleine bankjes zitten; die der twee overigen aan geëvenredigde Tafels van latten voorzien, waarop de voeten kunnen rusten en alle vernieuwingen dien conform moeten geschieden.

Art. VIII:

De Zitplaatsen in de Scholen zullen genummerd zijn en ieder zijne vaste plaats hebben.

Art. IX:

Behalve de dagelijkse Schrijfboeken, zal door elken Leerling een afzonderlijk Schrijfboek gehouden worden, waarin hij, eens in de week een Schrift, door het welk hij mede naar den voorrang dingt, zal moeten schrijven.

Art. X.

De Schoolbehoefden zullen op eenen zekere plaats in de School bewaard worden en telkens bij het begin van het Onderwijs, door den oppersten van elke Klasse, rondgedeeld en bij het eindigen wederom opgehaald worden.

Art. XI.

De Schoolbehoefden zullen, door den Meester alleen, tegen vastgestelde prijzen, geleverd worden.

Art. XII.

De drie Klassen der Leerlingen zullen op de volgende wijze verdeeld zijn. De Eerste Klasse leert de letters en derzelver zamenvoeging tot lettergroepen en woorden, gelijk mede het uitspreken der getalmerken en getallen, ten welken einde de Onderwijzer zich zal bedienen van een zwart bord en daar op de letters, woorden en getalmerken plaatsen. Ook wordt in deze Klasse een begin gemaakt met lezen.

Ten Tweede Klasse oefent zich verder in het lezen, leert schrijven, een weinig uit het hoofd rekenen en de eerste Grondbeginselen der Nederduitsche Spraak-kunst

De Derde Klasse leert juist, met inachtneming der zintekenen en met een natuurlijke toonval lezen, volmaakt zich in het schrijven en rekenen, wordt verder geoefend in de gronden der Nederduitsche Taal en waar zulks gevoeglijk geschieden kan, ook in de beginselen der Aardrijks-, Natuur-, Geschied- en Zedenkunde.

Art. XIII:

Elke Klasse kan in minder Afdeelingen worden gesplitst, naar eisch der omstandigheden.

Art. XIV:

In iedere Afdeeling worden dezelfde Boekjes gebruikt en dezelfde Lessen geleerd, zoo dat de eene Leerling, in het lezen of spellen dáár moet beginnen, waar de andere ophoudt.

Art. XV:

Terwyl de eene Klasse onderwezen wordt, zullen alle de anderen insgelyks hunne bezigheden hebben, of toeluisteren; zullende gedurende den gansenen schooltyd aandacht en stilte moeten heerschen.

Art. XVI:

Elke Klasse moet in iederen schooltyd onderwezen worden, in dezer voege:

- a. De onderwyzer plaatst op het zwarte bord de letters in die orde, in welke dezelve in de Spelboekjes gevonden worden. Hy begint met de ligsten en gaat niet eerder tot de zwaarste letters en moeilijke klanken over, dan nadat alle de kinderen de ligsten genoegzaam kennen. Op dezelfde wijze wordt ook vervolgens de zamenstelling der letters tot lettergrepen aangegeven en ook met het lichtere begonnen.
- b. De Leerlingen der Tweede Klasse leeren alle dezelfde Les, zoo dat een hunner hard op leest, terwijl de andere in stilte nazien. De onderwyzer roept dan dezen, dan genen op, om te lezen, doch zonder vaste orde te houden.
- c. Het zelfde heeft ook plaats omtrent de Leerlingen der Derde of hoogste Klasse.

Art. XVII:

Gedurende het Onderwijs blijven de kinderen op hunne plaatsen zitten. De Onderwijzer moet zich te midden van hun bevinden. Het zoogenoemd opzeggen aan het gestoelte van den Meester wordt uitdrukkelijk verboden.

Art. XVIII:

Be Onderwijzer zorgt, dat de Leerlingen die schrijven, regt opzitten, zoo, dat zij nooit met de borst of het voorlijf op de Tafel leunen, of op zijde hangen.

Art. XIX:

De gronden der Rekenkunst zullen door den onderwijzer mondeling geleerd worden, bedienende zich daar bij insgelyks van het leerboek: en zullen de Leerlingen tot geen hogere regelen op geleid worden dan nadat zij blijken gegeven hebben dat zij het gene voorafgaat, of daarbij ondersteld wordt, genoegzaam begrepen hebben.

Art. XX:

De schikking der zitplaatsen zal wekelijks geschieden, overeenkomstig de vorderingen en het zedelijk gedrag der Leerlingen.

Art. XXI:

De bevordering der Leerlingen van de eene Klasse naar eene hogere, zal, zoo veel mogelijk, alleen plaats hebben bij het jaarlijksch of halfjaarlijksch onderzoek.

Art. XXII:

Elk Onderwijzer zal eene volledige Lijst van zijne Leerlingen, ingerigt naar de onderscheidene Klassen, steeds moeten gereed houden, ten einde dezelve, op aanvraag van de School- Opziener, te overhandigen.

Art. XXIII:

Hij zal zorgen, dat voor den Schooltijd, de Pennen versneden en de Voorschriften in gereedheid gebragt zijn.

Art. XXIV:

Gedurende den Schooltijd, zal er in het Schoolvertrek geenerlei huiselijke bezigheid mogen worden verricht, noch op de Kagchel of het vuur spijzen of water mogen worden gekookt,

Art. XXV:

De Onderwijzer zal toezien, dat de Kinderen zindelijk zijn, het welk mede een vereischte zal zijn, om bevorderd te worden.

Te Arnhem

27 december 1806

Bron: Gemeente-archief Voorst

Dhr. H.P.E. Janssen - Kalendarium geschiedenis
van de Lage Landen in jaartallen.

PRETTIGE KERSTDAGEN
EN GELUKKIG NIEUWJAAR

